

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Вченої ради

факультету менеджменту та маркетингу

_____ Марина КРАВЧЕНКО

« ____ » _____ 20__ р.

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
здобувачів вищої освіти

галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

спеціальності **051 «Економіка»**

освітнього ступеня **«бакалавр»**

за освітньо-професійною програмою **«Економіка бізнес-підприємства»**

УХВАЛЕНО:

Вченою радою ФММ

КПІ ім. Ігоря Сікорського

(протокол № 9 від 25.04.2022 р.)

РОЗРОБЛЕНО:

Кафедрою економіки і підприємництва

(протокол № 13 від 29.03.2022 р.)

ПРЕМБУЛА

Програма складена з метою організації та проведення атестаційного екзамену здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 051 «Економіка», освітньо-професійної програми «Економіка бізнес-підприємства».

До складу програми комплексного фахового випробування входять розділи з наступних освітніх компонент:

- «Економіка підприємства»;
- «Фінанси підприємства»;
- «Планування і контроль на підприємстві»
- «Управління витратами».

Розробники програми:

Марченко В.М., д.е.н., проф., професор кафедри економіки і підприємництва
Тульчинська С.О., д.е.н., проф., професор кафедри економіки і підприємництва
Гречко А.В., д.е.н., доц., професор кафедри економіки і підприємництва
Кузьмінська Н.Л., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва
Кириченко С.О., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва

**ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
за освітньо професійної програмою «економіка бізнес-підприємства»**

Випускник освітньо-професійної програми «економіка бізнес-підприємства» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у процесі складання комплексного атестаційного екзамену має продемонструвати володіння наступними компетентностями:

1. Загальні компетентності

ЗК 4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 7	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 8	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 11	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК 15	Здатність до виконання аналітичної роботи (збирання, систематизація аналіз інформації) з питань національної економіки.
ЗК 16	Здатність до прогнозування, розробки сценаріїв розвитку національної економіки.

2. Спеціальні компетентності

ФК 1	Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.
ФК 2	Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.
ФК 3	Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.
ФК 4	Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.
ФК 6	Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
ФК 7	Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.
ФК 10	Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.
ФК 11	Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
ФК 12	Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
ФК 13	Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
ФК 14	Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ФК 16	Здатність до планування, організації та управління ресурсами з метою успішного досягнення цілей та завершення завдань проекту.
ФК 18	Здатність до економічного аналізу господарської діяльності підприємства.
ФК 19	Здатність до пошуку та генерації нових ідей, використовуючи креативні технології, вміння аналізувати результати реалізації наукових досліджень та обґрунтовувати економічну ефективність впровадження наукових досліджень.

Результатом складання комплексного атестаційного екзамену є такі **програмні результати навчання:**

ПРН 3	Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки
ПРН 4	Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.
ПРН 5	Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади)
ПРН 6	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
ПРН 7	Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.
ПРН 8	Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
ПРН 9	Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
ПРН 10	Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.
ПРН 11	Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.
ПРН 12	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПРН 13	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.
ПРН 15	Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.
ПРН 16	Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.
ПРН 17	Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.
ПРН 18	Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН 21	Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
ПРН 23	Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.
ПРН 27	Використовувати знання в галузі оподаткування для аналізу впливу існуючих податкових інструментів на розвиток і функціонування підприємств та для прийняття раціональних економічних рішень на рівні підприємства або галузі.
ПРН 30	Формулювати завдання, що постали під час проектування, логічно та стисло викладати думки та пропозиції, формулювати висновки.
ПРН 31	Застосовувати набуті теоретичні та практичні знання дисциплін до розв'язання конкретних задач дипломного проектування.

**ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ,
який вноситься на атестаційний екзамен**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

- Тема 1. Засади підприємницької діяльності.
- Тема 2. Планування діяльності підприємства.
- Тема 3. Основний капітал підприємства.
- Тема 4. Оборотний капітал підприємства.
- Тема 5. Персонал підприємства та продуктивність праці.
- Тема 6. Оплата праці та система мотивації персоналу.
- Тема 7. Виробнича потужність підприємства.
- Тема 8. Власний та позиковий капітал підприємства.
- Тема 9. Інвестиційна діяльність підприємства.
- Тема 10. Інноваційна діяльність підприємства.
- Тема 11. Бізнес-планування.
- Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу.
- Тема 13. Собівартість продукції.
- Тема 14. Ціноутворення на підприємстві.
- Тема 15. Оподаткування підприємств.
- Тема 16. Кредитування діяльності підприємств.
- Тема 17. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства.
- Тема 18. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація.
- Тема 19. Економічна безпека діяльності підприємства.
- Тема 20. Санація та банкрутство підприємств.

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

- Тема 21. Основи організації фінансів підприємств.

- Тема 22. Оцінка фінансового стану підприємства.
- Тема 23. Організація грошових розрахунків підприємств.
- Тема 24. Грошові надходження підприємства.
- Тема 25. Формування та розподіл прибутку суб'єктів господарювання.
- Тема 26. Оборотні кошти підприємства.
- Тема 27. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.
- Тема 28. Фінансове планування на підприємстві.
- Тема 29. Фінансова неспроможність підприємств.
- Тема 30. Кредитування підприємств.

ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- Тема 31. Сутність планування і контролю, його особливості на підприємстві.
- Тема 32. Система планів підприємства.
- Тема 33. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту.
- Тема 34. Планування виробництва продукції.
- Тема 35. Оперативно-календарне планування і контроль.
- Тема 36. Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва.
- Тема 37. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю.
- Тема 38. Планування персоналу і оплати праці.
- Тема 39. Планування виробничої інфраструктури.
- Тема 40. Планування витрат виробництва.
- Тема 41. Фінансове планування і контроль на підприємстві.
- Тема 42. Планування і контроль оновлення продукції.
- Тема 43. Планування організаційно-технічного розвитку.
- Тема 44. Бізнес-планування.
- Тема 45. Стратегія підприємства.
- Тема 46. Місія та цілі підприємства.
- Тема 47. Планування соціального розвитку на підприємстві.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

- Тема 48. Економічна суть, значення і завдання управління витратами.
- Тема 49. Класифікація витрат.
- Тема 50. Методи розрахунку собівартості продукції.
- Тема 51. Собівартість. Види собівартості.
- Тема 52. Методи калькулювання витрат.
- Тема 53. Попередільний метод калькулювання.
- Тема 54. Позамовний метод калькулювання.
- Тема 55. Попроцесний метод калькулювання.
- Тема 56. Альтернативні методи планування витрат.
- Тема 57. Планування та облік витрат допоміжних виробництв.
- Тема 58. Планування собівартості незавершеного виробництва.
- Тема 59. Групування витрат за економічними елементами.
- Тема 60. Аналіз собівартості продукції.

ПИТАННЯ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

1. Економічна природа підприємництва. Види підприємницької діяльності. Виробниче, фінансове, комерційне, консультаційне підприємництво. Моделі підприємництва: класична та інноваційна.

2. Сутність підприємства, його ознаки та функції. Організаційно-економічні форми підприємництва. Переваги та недоліки основних організаційно-правових форм підприємництва. Форми об'єднання підприємств.

3. Правові основи та державне регулювання підприємництва в Україні. Фактори макросередовища мезо- та мікросередовища підприємництва. Співвідношення понять "основний капітал", "основні фонди", "основні засоби". Склад і класифікація основного капіталу. Виробничі та невиробничі фонди підприємства.

4. Класифікація основних виробничих фондів. Видова (технологічна) та вікова структура основних засобів. Первісна, відновна та залишкова вартість основних виробничих фондів. Відтворення основних виробничих фондів. Фізичне (матеріальне) та економічне спрацювання основних засобів.

5. Амортизація основних засобів. Методи амортизації. Норми амортизації основних засобів. Ефективність використання та відтворення основних виробничих фондів. Шляхи підвищення рівня ефективності використання основних виробничих фондів.

6. Поняття й види нематеріальних активів. Склад і характеристика нематеріальних активів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Вартість нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів, визначення строків їх корисного використання.

7. Оборотний капітал: сутність, структура, джерела формування. Методи розрахунку нормативів оборотного капіталу (аналітичний, коефіцієнтний, метод прямого розрахунку). Коефіцієнти, що характеризують використання оборотних коштів. Основні показники ефективності використання оборотного капіталу. Шляхи підвищення рівня ефективності використання оборотного капіталу.

8. Поняття персоналу підприємства. Структура персоналу підприємства. Порядок визначення чисельності основних робітників. Порядок визначення загальної чисельності промислово-виробничого персоналу. Визначення необхідної чисельності управлінського персоналу.

9. Продуктивність праці. Методи визначення та розрахунку продуктивності праці. Класифікація факторів зростання продуктивності праці.

10. Поняття заробітної плати. Функції заробітної плати. Форми та системи заробітної плати. Структура заробітної плати. Основна та додаткова заробітна плата. Тарифна система оплати праці робітників. Доплати та надбавки.

11. Сучасна державна політика оплати праці. Мінімальна заробітна плата. Оплата праці керівників, спеціалістів, службовців. Поняття мотивації праці. Види, фактори та методи мотивації праці.

12. Показники ефективності використання виробничої потужності. Планування виробничої потужності на підприємстві. Шляхи нарощування і

поліпшення використання виробничої потужності.

13. Статутний капітал підприємства: визначення та призначення. Джерела формування статутного капіталу підприємств. Поняття про акції. Види акцій підприємства. Поняття додаткового капіталу та його джерела. Нерозподілений прибуток та його формування. Поняття позикового капіталу та джерел його формування.

14. Об'єктивна необхідність позикових коштів у складі фінансових ресурсів підприємства. Залучення позикового капіталу на кредитному ринку. Залучення позикового капіталу на ринку цінних паперів. Види банківських короткострокових кредитів. Сутність комерційного (товарного) кредитування підприємства та його вартість.

15. Залучення капіталу шляхом емісії облігацій: порядок емісії облігацій, вартість позики, погашення облігацій. Види облігацій. Довго- та короткострокове запозичення. Оцінювання ефективності використання власного та позикового капіталу на підприємстві.

16. Поняття інвестиційної діяльності. Види інвестицій. Джерела інвестицій. Показники ефективності виробничих інвестицій. Чинники підвищення ефективності використання виробничих інвестицій (капітальних вкладень). Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій.

17. Фінансові інвестиції (цінні папери). Методичні підходи до оцінювання фінансових інвестицій. Особливості портфельного інвестування на підприємстві. Управління портфелем фінансових інвестицій (цінних паперів) підприємства. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій.

18. Поняття інноваційної діяльності підприємства. Види та напрями інноваційної діяльності підприємства. Технічні, організаційні, економічні та юридичні нововведення. Глобальні й локальні нововведення. Ресурси та результати інноваційної діяльності підприємства.

19. Інноваційний проект: поняття, види, етапи здійснення. Методики проектного аналізу. Державне регулювання інноваційної діяльності. Напрями підвищення рівня ефективності інноваційної діяльності підприємств. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності на підприємстві.

20. Сутність і значення бізнес-планування. Функції бізнес-плану. Організація процесу бізнес планування на підприємстві. Види бізнес-планів. Зміст і структура бізнес плану.

21. Аналіз бізнес середовища організації. План і стратегія маркетингу, виробничий план, організаційний план, фінансовий план. Оцінювання ризику інноваційного проекту. Страхування інвестиційних ризиків. Загальні вимоги щодо складання бізнес плану.

22. Необхідність і цілі оцінювання вартості бізнесу. Види вартості бізнесу. Фактори, що впливають на величину вартості бізнесу. Доходний підхід. Метод дисконтованих грошових потоків. Метод капіталізації доходу. Ставка капіталізації. Порівняльний (ринковий) підхід.

23. Оцінка вартості бізнесу. Характеристика цінових мультиплікаторів. Різновиди мультиплікаторів та їх використання в оціночній практиці. Метод галузевих співвідношень. Метод аналогового продажу (ринку капіталу). Витратний підхід. Метод вартості чистих активів. Метод ліквідаційної вартості. Метод вартості заміщення.

24. Основні теорії ціноутворення. Попит і пропозиція як ціноутворюючі чинники. Закон попиту. Ціна рівноваги. Цінова еластичність, коефіцієнти еластичності. Еластичність попиту та її чинники. Еластичність пропозиції.

25. Поняття, роль і функції ціни. Види цін. Ціни світового та внутрішнього ринків. Структура ціни. Методи ціноутворення. Сутність витратного методу ціноутворення. Метод надбавок. Метод беззбитковості та цільового прибутку. Графік беззбитковості. Способи визначення точки беззбитковості.

26. Методи ціноутворення, що спираються на попит. Метод балової оцінки. Визначення ціни методом прямих витрат та умови ефективності його застосування. Методи з орієнтацією на конкуренцію. Метод лідера та сфера його поширення. Питома ціна та параметричні індекси якості. Індиферентна ціна.

27. Метод тендерного ціноутворення та сфери його застосування. Система знижок і доплат до базової ціни. Державнерегулювання цін в Україні.

28. Поняття системи оподаткування юридичних осіб. Види податків, що сплачуються юридичними особами. Нормативно-правові акти, які регулюють оподаткування юридичних осіб. Поняття прямих податків, що сплачуються юридичними особами. Поняття і характеристика податку на прибуток. Платники та ставки податку на прибуток. Поняття валових витрат.

29. Поняття і види непрямих податків, що сплачуються юридичними особами. Сутність податку на додану вартість. Поняття бази оподаткування за податком. Порядок визначення суми податку. Ставка податку. Акцизний податок. Платники акцизного податку. Порядок визначення суми податку. Особливості механізму оподаткування алкогольних і тютюнових виробів. Поняття і характеристика мита. Платники мита.

30. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємства. Особливості нарахування і сплати єдиного податку.

31. Поняття про кредитування підприємств. Банківське кредитування підприємств. Небанківське кредитування підприємств. Види банківського кредиту та їх характеристика.

32. Кредитний договір. Умови та порядок отримання банківського кредиту підприємством. Порядок погашення банківського кредиту підприємством. Методи нарахування відсотків. Способи погашення тіла кредиту. Державне регулювання кредитування підприємств. Проблеми кредитування підприємств та напрями їх вирішення.

33. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають. Комерційне кредитування підприємств. Лізингове кредитування підприємств. Обґрунтування ефективності залучення кредитних ресурсів.

34. Сучасні моделі розвитку підприємств, їх характеристика.

Трансформація та реструктуризація підприємства. Економічна сутність і мета процесу реструктуризації підприємства. Основні форми реструктуризації: оперативна та стратегічна. Види реструктуризації: організаційно-правова, технічна, економічна, фінансова, управлінська. Ступінь реструктуризації: часткова та комплексна. Порядок здійснення реструктуризації.

35. Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки різнорівневих суб'єктів господарювання. Фінансова, ринкова, правова, кадрова, інтерфейсна, інтелектуальна, інформаційна, технологічна, екологічна складові економічної безпеки. Внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці підприємства. Оцінювання складових економічної безпеки підприємства. Методи та підходи до оцінювання рівня економічної безпеки. Критерії та індикатори економічної безпеки підприємства. Забезпечення економічної безпеки підприємства.

36. Санація суб'єктів господарювання. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємства. Формування стратегічних цілей і тактики проведення санації. Розробка програми та проекту санації. Бізнес-план фінансового оздоровлення, його структура. Техніко - економічне обґрунтування санації підприємства.

37. Поняття банкрутства підприємства. Причини та ознаки банкрутства. Законодавство України з питань банкрутства. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методика визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Модель Альтмана.

38. Порядок ліквідації збанкрутілих підприємств в Україні. Юридичні наслідки ліквідації та форми реалізації майна банкрутів. Черговість задоволення претензій кредиторів.

39. Поняття й сутність фінансів підприємств. Функції фінансів підприємств як внутрішня властивість і форма вияву їх сутності. Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні й зовнішні джерела. Власні, позичені та залучені кошти.

40. Основи організації фінансів підприємств. Основні принципи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самоокупність, самофінансування. Зміст фінансової роботи на підприємстві, її задачі. Організація фінансової роботи на підприємствах. Фінансові інструменти і фінансові методи.

41. Фінансовий аналіз: його сутність, завдання та види. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність та значення. Форми фінансової звітності на підприємстві: принципи їх складання, періодичність складання.

42. Показники ліквідності, методика її визначення. Складання системи нерівностей, що характеризує абсолютно ліквідний баланс. Групування активів балансу за ступенем ліквідності. Групування пасивів балансу за ступенем строковості погашення.

43. Показники платоспроможності та їх оцінка. Система показників фінансової стійкості та ділової активності підприємства, методика їх розрахунку

та оцінки. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

44. Сутність і значення грошових розрахунків в діяльності підприємства. Принципи організації розрахунків. Порядок відкриття підприємством грошових рахунків в банку. Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами- дорученнями, чеками, акредитивами, векселями, інкасовими дорученнями.

45. Розрахунки за надання факторингових послуг. Застосування на підприємствах готівково - грошових розрахунків. Організація готівково-грошових розрахунків. Розрахунково-платіжна дисципліна та санкції в системі грошових розрахунків. Порядок пред'явлення претензій по розрахунках.

46. Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Методи планування виручки. Формування виручки від реалізації продукції в часі. Визначення моментуреалізації. Розподіл виручки від реалізації продукції.

47. Грошові надходження від фінансово-інвестиційної діяльності та інші позареалізаційні доходи. Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від корпоративних прав, від державних цінних паперів.

48. Економічна сутність прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Види прибутку. Прибуток від реалізації продукції та його формування. Методи розрахунку прибутку: прямого розрахунку, на основі витрат на 1 грн. виробленої продукції, аналітичний. Фактори, які впливають на формування прибутку.

49. Рентабельність підприємства та її види. Методика розрахунку видів рентабельності. Розподіл прибутку підприємств, його зміст і економічне значення. Формування чистого прибутку підприємств і його використання. Фонди грошових коштів підприємства, що утворюються за рахунок чистого прибутку. Нерозподілений прибуток.

50. Планування як функція управління підприємством. Системний підхід до планування. Сутність об'єктів планування на підприємстві. Процес планування та прийняття рішень. Концепція контролінгу – інтегрованого інструменту планування і контролю.

51. Функціонування системи планування на підприємстві. Методологія планування: принципи, методи, норми і нормативи. Форми планування та види планів. Фактори, що впливають на вибір форми планування. Організація планування на підприємстві. Оцінювання ризиків планування.

52. Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку. Вплив життєвого циклу продукції та детермінантів попиту на обсяг збуту. Планування реклами: види та засоби поширення. Планування збуту продукції: основні показники плану та їх розрахунок.

53. Виробнича програма підприємства, її зміст і оптимізація. Планування обсягів виробництва продукції у вартісному виразі. Товарна продукція, характеристика, склад, розрахунки. Валова продукція, характеристика, планування залишків незавершеного виробництва. Реалізована і чиста продукція,

характеристика і визначення в процесі планування.

54. Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Особливості оперативнокалендарного планування в одиничному виробництві. Оперативно-календарне планування у серійному виробництві: системи, календарно-планові нормативи, випередження, заділи. Оперативно-календарне планування у масовому виробництві: системи, календарно-планові нормативи, планування роботи потокових ліній.

55. Зміст планування матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) та послідовність його розробки. Планування потреби в матеріальних ресурсах. Запаси й регулювання їхніх розмірів: поточний, страховий, підготовчий, транспортний, технологічний. Визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах.

56. Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, і послідовність розрахунків. Методики розрахунку виробничої потужності. Визначення максимально можливого випуску продукції з наявної потужності. Система показників виробничої потужності.

57. Планування персоналу. Планування потреби в персоналі. Планування продуктивності праці. Планування фонду оплати праці. Методика розрахунків персоналу за різними категоріями. Методика розрахунків плану підвищення продуктивності праці під дією основних техніко - економічних чинників. Методика розрахунку планового фонду заробітної плати за елементами.

58. Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням. Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування енергозабезпечення підприємства. Планування транспортного обслуговування виробництва.

59. Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції. Розрахунок витрат за техніко-економічними факторами. Планування собівартості реалізованої продукції. Розрахунок калькуляційних статей прямих витрат. Показники планування зниження собівартості продукції.

60. Зміст і завдання фінансового планування. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах. Характеристика видів фінансових планів. Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів.

61. Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура фінансового плану підприємства (баланс доходів і видатків). Розрахунок показників дохідної і видаткової частини фінансового плану. Виконання фінансового плану. Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів, його призначення.

62. Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання. Оптимізаційні планові розрахунки оновлення продукції. Планування витрат на підготовку й освоєння виробництва нової продукції. Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції. Сітьові методи планування

підготовки виробництва та освоєння нових виробів.

63. Еволюція систем планування розвитку підприємства. Поняття «стратегія підприємства». Необхідність її формування. Предмет вивчення стратегії підприємства. Стратегічний контексту діяльності підприємства. Ієрархія стратегій підприємства та етапи їх формування. Організація процесу розробки стратегій підприємства.

64. Формулювання та характеристика елементів місії. Поняття, види та принципи формулювання цілей організації. Програми соціальної відповідальності підприємства.

65. Поняття «витрати». Поняття управління витратами. Методологічні підходи до управління витратами. Принципи управління витратами. Завдання управління витратами. Поняття бухгалтерських та економічних витрат. Визнання витрат. Класифікація витрат.

66. Чинники вибору методу розрахунку собівартості. Методи розрахунку собівартості продукції. Поняття витрат, собівартості виробництва та собівартості продукції. Регулювання порядку формування собівартості продукції. Види собівартості продукції. Порядок їх розрахунку.

67. Нормативний метод калькулювання. Поняття калькулювання. Сутність нормативного методу калькулювання. Методи встановлення норм витрат матеріальних та трудових ресурсів. Складання планової (нормативної) калькуляції. Модифікації нормативного методу калькулювання. Нормативний облік виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) (стандарт-кост). Облік витрат в системі калькулювання директ-костинг.

68. Поняття та сфера застосування попередільного методу калькулювання. Методика попередільного калькулювання. Види попередільного методу.

69. Область застосування позамовного методу. Сутність позамовного методу. Об'єкт калькулювання витрат. Документальне оформлення процесу виконання замовлення. Недоліки позамовного методу.

70. Суть та сфера застосування попроцесного методу калькулювання. Види попроцесного калькулювання.

71. Сутність системи обліку та калькулювання за змінними витратами («директ-костинг»). Сутність системи обліку та калькулювання за нормативними витратами («стандарт-костинг» (standart costing)). Сутність системи обліку та калькулювання цільових витрат таргет-костинг» (target costing). Кайзен-костинг (kaizen costing). Диференційований метод обліку собівартості АВС-костинг (Activity Based Costing). Функціонально-вартісний аналіз (ФВА).

72. Поняття допоміжних (обслуговуючих) виробництв. Спосіб розрахунку собівартості допоміжних цехів. Собівартість послуг ремонтних цехів. Собівартість продукції енергетичних цехів. Собівартість послуг транспортного господарства підприємства.

73. Склад незавершеного виробництва. Визначення кількості незавершеного виробництва. Оцінювання вартості незавершеного виробництва.

74. Особливості обліку фактичних витрат виробництва. Поняття про фактичну (звітну) калькуляцію продукції. Способи обліку матеріалів, що

списуються на собівартість продукції. Оформлення первинних документів на відпуск матеріалів у виробництво. Документальне оформлення витрат з оплати праці основних виробничих працівників при складанні фактичної собівартості. Документальне оформлення нарахувань на заробітну плату. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання. Загальновиробничі витрати. Розподіл загальновиробничих витрат.

75. Поняття «елементу витрат». Зміст елементів витрат в кошторисі виробництва продукції. Зведений кошторис витрат підприємства.

76. Аналіз абсолютних показників. Горизонтальний аналіз. Вертикальний аналіз. Трендовий аналіз. Коефіцієнтний аналіз. Факторний аналіз. Метод групування витрат. ABC-аналіз. Функціонально-вартісний аналіз.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен проводиться у дистанційному форматі у вигляді письмового екзамену.

Тривалість екзамену становить до 3 академічних годин (180 хвилин).

Екзаменаційний білет складається із двох теоретичних питань, що охоплюють матеріал дисципліни, що наведено у попередньому розділі, та двох задач, орієнтовний зміст яких наведено в даному розділі. Відповіді на теоретичні питання мають бути розгорнутими, аспекти, котрі має висвітлити студент у відповіді, зазначаються в змісті самого питання. Екзамен буде проведено з використанням платформи дистанційного навчання Google-форм, а також комунікації в Zoom та Telegram.

Орієнтовні задачі в екзаменаційних білетах

1. Оцінити доцільність виробництва виробу, якщо відомо витрати, норма прибутку.

2. Визначити економічну доцільність проведення реконструкції заводу, якщо відомо план щорічного випуску, величина витрат на реконструкцію, яка здійснюватиметься шляхом заміни частини технологічного обладнання новим, більш продуктивним, що призведе до зниження собівартості, вартість демонтованого обладнання, термін окупності, коефіцієнт ефективності.

3. Оцінити доцільність виробництва виробу, якщо відомо планові витрати на виготовлення одиниці, бажана норма прибутку, величина податку на додану вартість, продаж здійснюватиметься через власну дилерську мережу з вказаною націнкою для дилера.

4. Розрахувати поточну вартість загальної суми доходів від оренди та майбутнього продажу приміщення, якщо відомо плановий щорічний дохід від оренди протягом певного періоду, планова вартість приміщення, ліквідаційні витрати, рівні ставок дисконту для доходів від оренди приміщень і для доходів від продажу.

5. Оцінити показники рентабельності виробів, рентабельності реалізованої продукції та рентабельності підприємства та прийняти рішення про можливі асортиментні зміни в обсягах виробництва продукції.

6. Визначити суму річних амортизаційних відрахувань верстата та величину накопиченого зносу на перший, другий, третій, четвертий та п'ятий роки експлуатації верстата за прямолінійним методом, якщо відомо його вартість, очікуваний строк служби та ліквідаційна вартість.

7. Розрахувати при якій кількості проданих турів туроператору доцільно відкриття туру та яка зона безпеки його діяльності, якщо відомо ціна туру, витрати, амортизація основних засобів.

8. Оцінити термін окупності інвестиційного проекту, якщо відомо капітальні вкладення, очікуваний прибуток, амортизація обладнання.

9. За даними про обсяг інвестицій, період експлуатації, прибуток, річну суму амортизації оцінити ефективність інноваційного проекту.

10. Розрахувати плановий фонд заробітної плати робітника, якщо відомо тарифна ставка, тарифний коефіцієнт, кількість відпрацьованих робочих днів, тривалість робочої зміни.

11. Визначити витрати підприємства, пов'язані з придбанням верстатів та первісну вартість придбаних основних засобів підприємства, якщо відомо кількість придбаних верстатів, ціна, транспортні витрати, витрати на встановлення.

12. Визначити залишок заборгованості за основною сумою боргу через певний період, якщо відомо розмір банківської позики, річний %, умови, термін погашення.

13. Розрахувати для підприємства прибутковість усіх заданих альтернативних можливостей розміщення коштів та запропонувати вигідний варіант прирощення коштів (нерозподілений прибуток).

14. Розрахувати роздрібну ціну реалізації продукції, якщо відомо планова собівартість продукції, її рентабельність, торгова надбавка.

15. Обчислити величину ввізного мита, акцизного податку, податку на додану вартість та ціну автомобіля.

16. Обчислити обсяг валової, товарної, реалізованої продукції, якщо відомо випуск продукції, відпускна ціна, обсяг напівфабрикатів власного виробництва, виробничі послуги, залишки нереалізованої продукції, залишки незавершеного виробництва, вартість сировини та матеріалів, матеріальні витрати.

17. Одна із проблем підприємства – обмеженість складських приміщень в умовах зростаючого попиту. Розрахувати обсяг постійних витрат, пов'язаних з додатковою орендою складу, сумарний обсяг постійних витрат з урахуванням витрат з оренди додаткового складу та величину економії постійних витрат, якщо відомо можливий процент збільшення обсягів реалізації продукції та витрати на оренду та утримання складу.

18. Визначити розцінку за один виріб, а також розмір місячної заробітної плати за партію, якщо відомо погодинна тарифна ставка працівника, обсяг партії, затрати часу на виробництво одного виробу.

19. Розрахувати сумарну економію ресурсів підприємства, якщо відомо планові і фактичні норми витрат на одиницю продукції, ціна матеріалу, коефіцієнт його використання, трудомісткість виробництва, тривалість робочої зміни, % простоїв, часова тарифна ставка працівника, річний обсяг виробництва продукції, кількість робочих днів у році.

20. Розрахувати суму основної та додаткової оплати праці працівника, якщо відомо величина зростання його тарифної ставки, кількість відпрацьованих годин за зміну, кількість змін за рік.

21. Розрахувати роздрібну ціну реалізації продукції, якщо відомо витрати та норма прибутку.

22. Розрахувати плановий фонд оплати праці на підприємстві за місяць та суму єдиного соціального внеску, якщо відомо облікова чисельність персоналу їх розподіл за формами оплати, тарифна ставка, відрядна розцінка, посадові оклади, кількість відпрацьованих годин, днів.

23. Скласти план товарної та реалізованої продукції на плановий період, якщо відомо обсяг випуску продукції у поточному році, ціна, планова величина зростання виробництва, залишки нереалізованої продукції на складі.

24. Розрахувати показники фінансового стану підприємства.

25. Визначити структуру планової калькуляції і оптову ціну одного виробу, якщо відомо витрати матеріалу на виготовлення, величина відходів, вартість їх реалізації, відрядна розцінка, додаткова зар.плата, річна сума загальновиробничих, адміністративних витрат, витрати на збут, прибуток.

26. Розрахунок ринкових мультиплікаторів оцінки підприємства.

ПРИКЛАД ТИПОВОГО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Приклад екзаменаційного білета

1. Розкрийте сутність дохідного підходу до оцінки вартості підприємства.

2. Опишіть процес планування матеріально-технічного забезпечення підприємства.

3. ТОВ «ТТТ» узяло в оренду майновий комплекс діючого магазину. Середньорічна вартість орендованих основних засобів 000 тис. грн, у тому числі вартість земельної ділянки 00 тис. грн. Середньорічна вартість оборотних коштів – 000 тис. грн. Норма амортизаційних відрахувань – 0%. Щомісячна орендна плата стягується в розмірі 0% від вартості орендованих засобів та 0% амортизаційних відрахувань. Визначити річну суму орендної плати.

4. Пекарня у звітному періоді виробила асортимент продукції масового попиту (табл.). Оцінити показники рентабельності виробів, рентабельності реалізованої продукції та рентабельності підприємства та прийняти рішення про можливі асортиментні зміни в обсягах виробництва продукції.

Таблиця

Асортимент	Річний обсяг реалізації, т	Показники одиниці продукції		
		Вага виробу, кг	Витрати, грн.	Відпускна ціна* за один виріб, грн.
Хліб пшеничний	00	0,9	6,23	7,75
Хліб житній	00	1,0	6,09	7,55
Батон	05	0,5	8,03	9,89
Булка українська	00	0,2	6,13	8,30

* Ціна з ПДВ

Середньорічна вартість основних засобів – 00 тис. грн. і нормованих оборотних засобів – 00 тис. грн.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ ЗДОБУВАЧА

Рейтинг комплексного державного екзамену визначається в балах за 100-бальною шкалою з підсумкової оцінки за виконання вступником усіх запропонованих завдань.

Таблиця 1

Оцінювання завдань

Структура екзаменаційного білету	Максимальна кількість балів
1. Теоретичне питання	25
2. Теоретичне питання	25
3. Задача	25
4. Задача	25

Таблиця 2

Критерії оцінювання теоретичних питань

Кількість балів	Характеристика змісту відповіді абітурієнта	Оцінка
25-24	Повне теоретичне розкриття змісту питання з висвітленням сутності, визначенням категорій, що характеризують його зміст, описом процесів та їх етапів, розкриттям методів та методик їх оцінки тощо. Письмова відповідь студента оформлена стилістично вірно, орфографічно правильною. Текст логічно структурований та переконливо аргументований.	відмінно
21-23	Достатнє теоретичне розкриття змісту питання з висвітленням сутності, визначенням категорій, що характеризують його зміст, описом процесів та їх етапів, розкриттям методів та методик їх оцінки тощо. Письмова відповідь студента оформлена стилістично вірно, орфографічно правильною. Текст логічно структурований.	дуже добре

19-20	Розкрито зміст питання, визначено основні категорії, що характеризують його зміст, описано процеси та їх етапів, розкрито методи та методик їх оцінки тощо. Письмова відповідь студента оформлена стилістично вірно, орфографічно правильною. Текст логічно структурований.	добре
17-18	Розкрито основні категорії питання, процеси та їх етапи описано в узагальненому вигляді, є незначні неточності в розкритті методів та методик економічного аналізу функціональних процесів. Письмова відповідь студента оформлена стилістично вірно, мають місце окремі орфографічні помилки.	задовільно
15-16	Розкрито базові категорії питання, є неточності в описі процесів та їх етапів, є значні неточності в розкритті методів та методик економічного аналізу функціональних процесів. Мають місце орфографічні та стилістичні помилки.	достатньо
0	Зміст питань не розкрито.	

RD = R_r + R_{np}	Оцінка
95.....100	відмінно
85.....94	дуже добре
75.....84	добре
65.....74	задовільно
60.....64	достатньо
Менше 60	незадовільно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ для підготовки до атестаційного екзамену

1. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.
2. Артамонова, Н. С., Акулюшина М. О. Управління витратами: навч. посібник, Київ : ФОП Сладкевич Б.А., 2018. 116 с.
3. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
4. Виробничий менеджмент : підручник для студентів вищих навчальних закладів / М.П. Бутко, С.М. Задорожна, Н.В. Іванова, М.І. Мурашко та ін.; Київ : Центр учбової літератури, 2020. 422 с.
5. Господарський кодекс України : Відомості Верховної Ради України від 24.02.2005 № 436-IV станом на 12.01.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 24.04.2022).
6. Данилко В.К., Кушніренко О.М., Марченко К.С. Управління витратами : навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 216 с.
7. Економіка підприємства 2: курсова робота [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка». КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Гречко А.В. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 62 с.
8. Економіка підприємства : Навчальні матеріали з дисципліни для студ. спеціальності 051 «Економіка». Гречко А.В. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. URL : <https://do.ipkpi.ua/course/view.php?id=516>.

9. Економіка підприємства 2 : Навчальні матеріали з дисципліни для студ. спеціальності 051 «Економіка» уклад.: Гречко А.В. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. URL : <https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=520>.
10. Залуцький І. Р., Цимбалюк В. М., Шевченко С. Г. Планування і діагностика діяльності підприємств : навч. посіб. Львів : Видавництво «Новий світ-2000», 2020. 320 с.
11. Запаси : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 від 20.10.1999 р. № 246 : станом на 03.11.2020 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 15.04.2022).
12. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами та витратами: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 320 с.
13. Ковальчук Н.О., Федішин М.П., Жаворонок А.В., Абрамова А.С. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2019. 231 с.
14. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 31 грудня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 23.03.2022).
15. Макалюк І. В., Ліндаєв Д. В. Сутність збутової діяльності підприємства та методологічна послідовність оцінювання її ефективності. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2019. Випуск 23. С. 140-148.
16. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Економіка підприємства» освітнього ступеня «бакалавр» денної форми навчання. К., 2017. 56с.
17. Методичні рекомендації до виконання розрахункової роботи з дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Економіка підприємства» освітнього ступеня «бакалавр» денної форми навчання / укладач Мартиненко В.П. К., 2017. 24 с.
18. Механізми забезпечення ефективної діяльності підприємств: контроль-аналітичний аспект : колективна монографія / Луцький національний технічний університет. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 115 с.
19. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 від 27.04.2000 р. № 92: станом на 03.11.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 15.04.2022)
20. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII: станом на 10.12.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 15.04.2022)
21. Планування діяльності підприємств : навч. посіб. / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк, Л. Я. Балаш та ін. ; за ред. Н. І. Михалюк. Львів : «Новий світ-2000», 2020. 620 с.
22. Планування і контроль на підприємстві: Розрахункова робота [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Економіка бізнес-підприємства» спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря

- Сікорського ; уклад.: І. В. Макалюк. Електронні текстові дані (1 файл: 218 КБайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 40 с.
23. Податковий кодекс України : Відомості Верховної Ради України від 07.04.2011 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> : станом на 05.04.2022 р.
24. Плоха О. Б. Управління витратами : конспект лекцій. Харк. нац. екон. ун-т. Х. : ХНЕУ, 2009. 151 с.
25. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI : станом на 17 березня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
26. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
27. Управління витратами: Курсова робота [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Економіка бізнес-підприємства». КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. В.М. Марченко. 2018. 68 с.
28. Управління витратами : навч. посіб.; заг. ред. М. Г. Грещак ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". К. : КНЕУ, 2008. 264 с.
29. Філіна Г.І. Управління витратами та цінами : навч. посібник для студ. вищих навч. закл.; Міжрегіональна академія управління персоналом. К. : Персонал, 2008. 240 с.
30. Фінанси бізнесу / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 432 с.
31. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 402 с.
32. Цимбалюк Л. Г. Формування та управління витратами виробництва: підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 240 с.
33. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, 2017. 166 с.